

Akademická maliarka

OLGA
BUHAJOVÁ

výber
z tvorby

Vihorlatské múzeum v Humennom 2020

Diela na obálke: *Miluj ma II, 1989* (detail)
Sklár I, 1985

ISBN: 978-80-99938-03-9

Akademická maliarka

OLGA BUHAJOVÁ

výber z tvorby

„Svet, ako ho poznáme z obrazov, kníh, hudby, to je svet, ktorý prešiel zmyselnosťou a citovosťou človeka...“¹ Svet, ktorý poznáme z výtvarných diel Olgy Buhajovej spĺňa uvedené tvrdenie možno ešte o čosi viac. Výrazné senzitívne hodnoty autorkiných prác zabezpečili, že i napriek predčasne ukončenej životnej ceste sa jej výtvarný a ľudský odkaz zapísal do srdc i pamäte ľudí a stal sa aktuálnym aj v dnešnej dobe.

Výstava pripravená pri nedežítom 65. výročí narodenia Olgy Buhajovej pripomína autorku s jej radosťami, neistotami a najrôznejšími pohnutiami srdca. Predstavuje ju ako obyčajného človeka – ženu, matku a predsa osobnosť zaujímavú, prirodzenú, pozitívnu a talentovanú.

Akademická maliarka Olga Buhajová sa narodila 5. marca 1955 v Košiciach. Po boku svojich dvoch sestier a milujúcich rodičov detstvo a mladosť prežila v Humennom. Miestna krajina, predovšetkým Poloniny a ľudia tohto regiónu, sa stali prvotnou inšpiráciou úvodných rokov jej výtvarného hľadania a neskôr

aj pôsobenia na Strednej škole umeleckého priemyslu v Košiciach v odbore propagačná grafika (1970 – 1974).

Stránky skicárov mladej výtvarníčky naplnené náčrtmi predovšetkým ľudských tvárí, figúr alebo výsekov krajín, už v ranej fáze dokladajú vynikajúci pozorovací talent a mimoriadne kresliarske nadanie. V rokoch 1974 – 1981 navštevovala Oddelenie voľnej grafiky a knižnej ilustrácie pod vedením prof. Oresta Dubaya a doc. Elvíry Antalovej na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Už počas štúdií nadviazala spoluprácu s vydavateľstvami Zornička, Ohník, Včielka. Neskôr pracovala taktiež pre vydavateľstvo Mladé letá, Východoslovenské vydavateľstvo v Košiciach a Ukrajinské oddelenie Slovenského pedagogického nakladateľstva v Prešove.

Výraznou črtou Buhajovej ilustrátorskej tvorby pre detského diváka je nadčasovosť. Typické sú humorné a hravé ilustrácie ľudských a rozprávkových postavičiek i zvierat. Živé sýte farby vyzdvihujúce celkový charakter

scén patria k jej najdôležitejším vyjadrovacím prvkom. U Buhajovej môžeme pozorovať bravúrne, do podrobností prepracované kresby. Jej originálne realistické ilustrácie sú vzdušné, decentné, so sklonom k nehe a citlivosti. Vďaka týmto príjemným obrázkom autorka umožnila deťom stotožniť sa oveľa ľahšie s textom a hlbšie pochopiť jeho literárny obsah.

Základným kameňom Buhajovej výtvarnej činnosti sa stala voľná grafická tvorba (napríklad cykly *Pieseň o stro-me, Bratislava, Portréty, Jedno hravé popoludnie, Podoby ženy*). Inšpiračný zdroj nachádzala okrem iného v poézii (napríklad básne Miroslava Válka) a ľudovej slovesnosti (balady, porekadlá).

Buhajová ako jedna z mála rozvíjala odkaz slovenského ľudového umenia a slovenských mýtov v ich novej podobe.² Pri voľnej grafickej tvorbe stavala na vzťahu základnej idey a jej posune do ironickej až satirickej roviny.³ V diele prevažoval alegorický prejav s poetickým i meditatívnym výrazom. Zložitým zoskúpením, niekedy dokonca „prerastaním“ prevažne nahých ženských postáv, zvierat, fantastických, až groteskných tvorov symbolického charakteru, evokuje súhrn osobných pocitov, vášní, spomienok a snov. V harmónii konkrétneho s abstraktným, v rovnováhe skutočnosti s fantáziou autorka vytvára kompozície znázorňujúce podstatu bytia, otázky existencie človeka, jeho vonkajšiu a vnútornú podobu, jeho tajomné stránky. Koncipuje niekoľko podôb človeka s vlastnosťami, kto-

rým by sa mal vyhýbať. Ľudská figúra, hlavne žena, sa v Buhajovej poetickej interpretácii pohybuje medzi dvoma protipólmi – žena ako stelesnenie krásy a dobra až po jej interpretáciu ako sprostredkovateľku zla.

Autorkinou obľúbenou témou sa od počiatku stáva príroda, konkrétne motív stromu. Vegetatívne témy majú svoj pôvod v autorkinej mladosti v rodnom kraji. Strom nezriedka dáva do vzťahu s človekom. V tomto zmysle predstavuje pozitívne stránky života a vyjadrenie rodiny. Uvedenými kompozíciami tlmočí osobný filozofický názor spočívajúci v symbolike vzájomnej symbiózy.

Zaujímavou časťou tvorby Olgy Buhajovej je séria štylizovaných ženských hláv vytvorených kombinovanou maliarskou technikou. Autorka si buduje archetyp ženy s príznačnými črtami. Poeticky pretvára jej podobu a za pomoci geometrizujúcich, akoby vykrajovaných foriem, koncipuje imaginatívne portréty. Intenzita redukovaných tvarov umožňuje sústrediť sa na námet. Dôrazná senzuálna farebnosť koncentrovaná do rozsiahlych pastóznych farebných plôch, či škvrn miestami ohraničených čiernou alebo bielou líniou, smeruje k výrazu nadčasovosti.

Špecifickou kapitolou Buhajovej tvorby sú grafické cykly. Začiatkom 80. rokov bolo autorke Slovenským fondom výtvarných umení schválené štipendium na tvorivý pobyt v Lednických Rovniach.⁴ Z podnetov z bezprostredného kontaktu so životom a prácou ľudí

v miestnych sklárňach sa prostredníctvom fotografií a skíc snažila pochopiť a výtvarne vyjadriť čo najviac. „*Určujúcou črtou všetkých prác je snaha o zachytenie ľudského faktora v procese ovládania prírody a jej zákonitostí, a to od priameho sústredenia sa na človeka – tvorcu (portréty), cez zachytenie konkrétnej činnosti, po výtvarné ozvláštnenie pracovných predmetov a prostriedkov ovládaných človekom.*“⁵

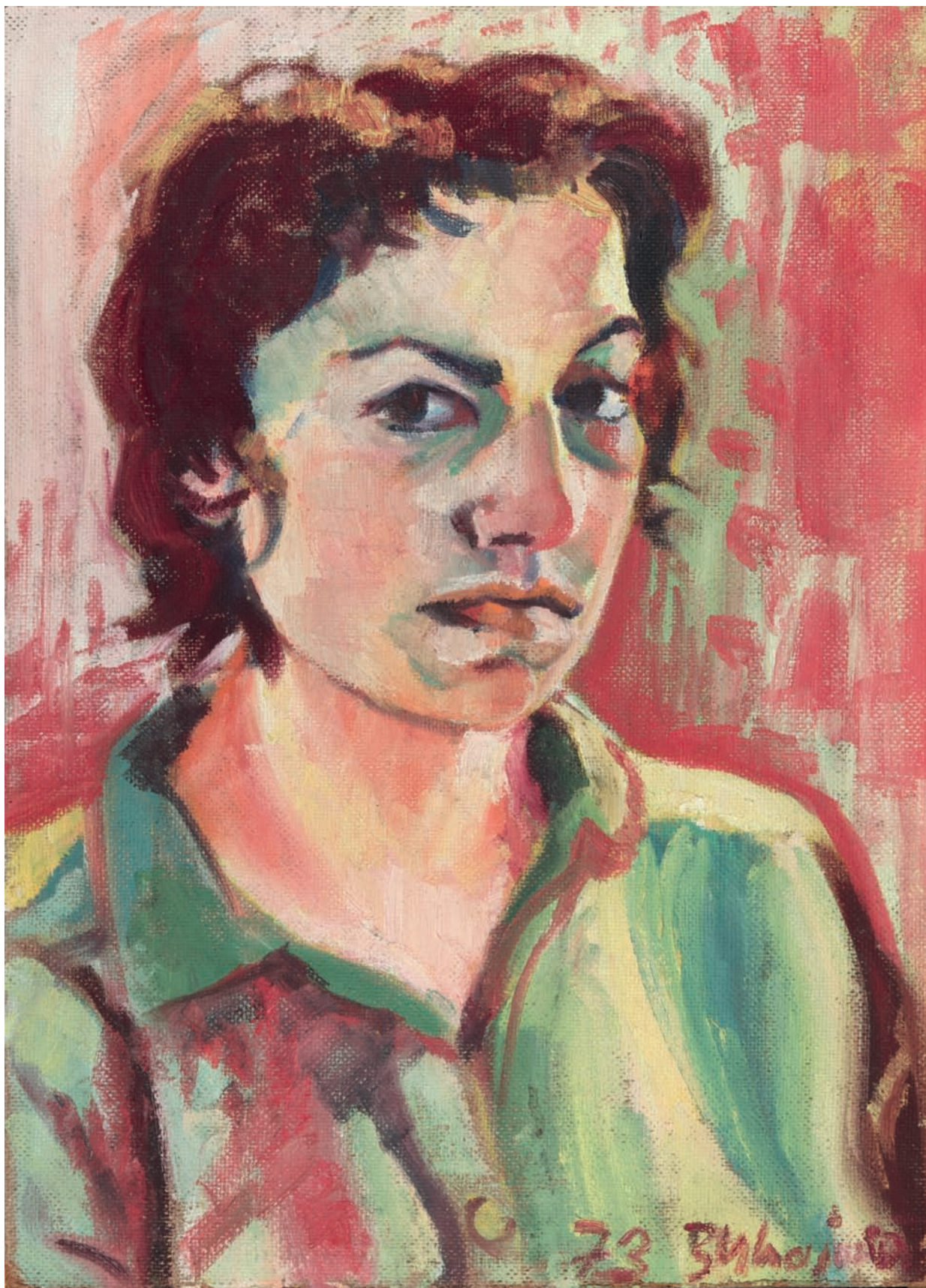
Buhajová vytvorila diela portrétneho a dokumentárneho charakteru, ktoré znázorňujú jednotlivé pracovné úkony konkrétnych sklárov. Ústredným motívom bol proces ručného pretvárania sklenenej hmoty človekom – mužom na výrobok. Pobyť v Lednických Rovniach bol Buhajovej prvou reálnou skúsenosťou s pracovným prostredím, na ktorom stávala neskôr. Tu žila spolu s manželom akad. soch. Jozefom Kolibusom (1955), synom Albertom a dcérou Alexandrou. Tu tvorila „*v podmienkach, keď stôl je raz centrom slávnostne zídenej rodiny, inokedy svedkom rodiaceho sa výtvarného diela*“.⁶

Významnou časťou jej tvorby sa preto stali otázky smerujúce k postaveniu ženy a úlohe matky. Častým výtvarným motívom bolo teda celkom prirodzene dieťa. Ako uvádza Marta Maťková, séria leptov kombinovaných s akvatintou s témou rodiny je prirovnaním k ľudskému spoločenstvu s jeho pozitívnymi i negatívnymi stránkami. V týchto prácach predstavuje zásadné hodnoty života a skutočných medziľudských vzťahov.⁷

Druhý grafický cyklus vznikol počas autorkinho pôsobenia v textilnom závode Chemlon Humenné. V tomto prostredí Buhajová výtvarne spracováva každodenný rytmus práce a človeka v ňom – ústredným motívom jej diel sa stáva žena pracujúca pri výrobe vlákna. V dielach zaznamenávajúcich pracovné prostredie sa autorka presúva z poetických do racionálnejších polôh. Charakteristickou črtou sú rozsiahle farebné plochy umiestňované do protikladu medzi sebou a zároveň v súvislosti s detailmi.

Z technického hľadiska Buhajovej najviac vyhovoval lept v spojení s akvatintou. Objavuje tiež nové možnosti kombinácie rôznych grafických techník, napr. suchú ihlu s akvatintou. Využíva linorez, linoryt, monotypiu, drevozryt, serigrafiu, atď. Cielene vytvára kompozície, ktoré umožňujú vyniknúť kontrastnej farebnej škále svetlých a tmavých plôch. Farebnosť je výtvarnou hodnotou, za pomoci ktorej autorka najlepšie dokáže sprostredkovať odkaz alebo senzuálny moment.

Olga Buhajová zomrela 21. augusta 1989 v Humennom vo veku tridsaťštyri rokov. Svojím dielom potvrdila vzájomný vzťah s kontextom dobovej slovenskej výtvarnej produkcie. Napriek tomu je dostatočne zjavný jej odlišný prístup k riešeniu výtvarných otázok a snaha vytvoriť individuálny umelecký jazyk. Vďaka uvedenému a vďaka svojej výtvarnej všestrannosti sa zaradila k najtalentovanejším umelcom svojej doby.

Autoportrét, 1973, olej, sololit

Moja rodina, nedatované, lept, akvatinta

Bez názvu (ilustrácia), nedatované, kombinovaná technika

Bez názvu, nedatované, kombinovaná technika

Balada o somárovi, 1985, lept, akvatinta

Balada o líšce, 1985, lept, akvatinta

K básňam Miroslava Válka, 1982, lept

Miluj ma II, 1989, lept, akvatinta

Stromohra, 1989, lepta, akvatinta

Stromohra II, 1989, lept, akvatinta

Sklári, 1985, lept, akvatinta

Zuzka, 1986, lept, akvatinta

Poznámky:

¹ ČAPEK, Josef: *Umenie a život*. Dostupné na internete: <https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/ksllv/Mikula_dokumenty/publikacie/Valek_Basnicke_dielo.pdf>[2020-02-17].

² Tejto tvorbe sa venoval napríklad aj Blažej Baláž (1958). BÖHMEROVÁ, Zuzana – JANČÁR, Ivan: *Slovenská grafika 20. storočia*. Bratislava 2007, s. 195.

³ DUŠENKOVÁ, Eva: *Ol'ga Buhajová. Variácie*. Humenné 1987, nestr.

⁴ V Lednických Rovniach sa svojimi prácami podieľala aj na výzdobe predškolských zariadení (materskej škôlky a detských jasí). Životopis Ol'gy Buhajovej. In: Archív rodiny Buhajovcov, nestr.

⁵ Uvádzajú Pavlovičová a Žišková ako hlavný zámer podobných štipendijných pobytov. PAVLOVIČOVÁ, Ľubica – ŽIŠKOVÁ, Tamara: *Signály dneška. Výber nových diel z tvorby štípendijných pobytov*. Bratislava 1985, nestr.

⁶ DUŠENKOVÁ 1987 (cit. v pozn. 3).

⁷ MAŤKOVÁ, Marta. *Tvorba akademickej maliarky Ol'gy Buhajovej*. In: Archív rodiny Buhajovcov, nestr.

Výstavy:

1982 Brány života (Bratislava)

1983 Putovná výstava mladých stredoslovenských výtvarníkov pri príležitosti Svetového zhromaždenia za mier (Praha)

1984 Človek a prítomnosť V. (Banská Bystrica)

1985 Priehlídka čs. výtvarného umění k 40. výročiu osvobození (Praha)

VI. celoslovenská výstava z tvorby mladých umelcov (Bratislava)

Signály dneška (Bratislava)

Výber z tvorby – 1. autorská výstava (Lednické Rovné)

1986 Človek a prítomnosť VI. (Banská Bystrica)

Očami mladej generácie II. (Žilina)

Kresba a grafika – 2. autorská výstava (Medzilaborce)

1987 Ilustrátori časopisov Zornička a Ohník deťom (Bratislava)

Variácie – 3. autorská výstava (Humenné)

2013 Ol'ga Buhajová ...kamienky na brehu rieky... (Humenné)

2020 Akademická maliarka Ol'ga Buhajová – výber z tvorby (Humenné)

Ilustrácie kníh a leporel:

- 1983 Lazar Josifovič Lagin: Lietajúci koberec, Mladé letá, Bratislava
1984 Lifana Alexandrovová: Je jedno šťastie, Mladé letá, Bratislava
Slovenská ľudová rečňovanka Cicušky, maňušky, Mladé letá, Bratislava
1985 Mária Haštová: Voňavý venček, Mladé letá, Bratislava
1987 Jana Šimulčíková: Ružový program pre sestričku, Mladé letá, Bratislava
Ivan Prokipčák: Cesta otcov, SPN v Bratislave, odd. ukrajinskej literatúry
v Prešove
1989 Vitalij Konopelec: O Karasovi nezbedníkovi, SPN v Bratislave, odd. ukrajinskej
literatúry v Prešove
1990 Imants Ziedonis: Šibalské rozprávky, Mladé letá, Bratislava

Použitá literatúra:

- BÖHMEROVÁ, Zuzana – JANČÁR, Ivan: *Slovenská grafika 20. storočia*. Bratislava 2007.
BUHAJOVÁ, Oľga: Životopis. In: Archív rodiny Buhajovcov.
DUŠENKOVÁ, Eva: *Oľga Buhajová. Variácie*. Humenné 1987.
MAŤKOVÁ, Marta. *Tvorba akademickej maliarky Oľgy Buhajovej*. In: Archív rodiny Buhajovcov.
MIŠKOVÁ, Mária: *...kamienky na brehu rieky...* Humenné 2013.
PAVLOVIČOVÁ, Ľubica – ŽIŠKOVÁ, Tamara: *Signály dneška. Výber nových diel z tvorivých štipendijných pobytov*. Bratislava 1985.

Dostupné na internete:

- ČAPEK, Josef: *Umenie a život*. <https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/ksllv/Mikula_dokumenty/publikacie/Valek_Basnicke_dielo.pdf>[2020-02-17].

Akademická maliarka Oľga Buhajová – výber z tvorby

Zostavila: **Mgr. Dana Kataniková**

Zodpovedný redaktor: **Mgr. Vasil Fedič**

Vydal: **Aureus, reklamno-obchodná agentúra C. o., spol. s r. o., Humenné**
pre Vihorlatské múzeum v Humennom, 2020

Grafický dizajn: **Mgr. Dana Kataniková, Peter Farkaš**

Fotografie: **Vihorlatské múzeum v Humennom**

Juraj Kammer

Aureus, reklamno-obchodná agentúra C. o., spol. s r. o., Humenné

Archív rodiny Buhajovcov, Humenné

PodĎakovanie: **Rodina Buhajovcov**

Náklad: **120 ks**

ISBN: **978-80-99938-03-9**

ISBN: 978-80-99938-03-9